

MAAOMAAVALITSUS

EESTI MAAOMAAVALITSUSTE LIIDU HÄÄLEKANDJA

25. DETSEMBRIL 1929. A.

Nr. 20

SEITSMES AASTAKÄIK

Väljaandja: Eesti Maaomavalitsuste Liit.

Toimetaja: H. Avikson.

Tellimise hind:	Toimetus ja talitus:	Kuulutuste hind:
Aastas Kr. 5.—	Tallinnas, Suur Roosikrantsi	1 lhk. Kr. 30.—, 1/2 lhk. Kr. 15.—,
Pooles aastas " 2.50	uul. Nr. 12.	1/4 lhk. Kr. 8.—, 1/8 lhk. Kr. 4.—
Üksik number " —.25	Telefon Nr. 4—72.	Omavalitsustele 30% hinna-
1923 aastak. " —.50	Jooksev arve: Eesti Panga Tal-	alandust.
1924 " " " " 3.—	linna osakond Nr. 609.	Dokumentide kaotamise kuu-
1925 — 1928 a. ä " 5.—		lutused 50 senti dokumendi pealt.

Ilmub 20 korda aastas, iga kuu 10. ja 25. päeval, ma, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

SISU:

Kokkuvõte	Lhk.	323
Õpperaamatute kogud koolidesse —		
K. Torop	"	324
Kroonika raamatute pidamisest vallavalit-		
sustes — J. Kokamägi	"	325
Omavalitsustegelased:		
Johann Reise †	"	326
E. M. Liidu ja omavalitsuste tegevusest	"	327
Riigikohtu seletused	"	327
Kirjandus	"	328
Küsimused ja vastused	"	329
Kuulutused	"	322,330

*Ilmus trükist***Vallavolikogude
kodukord.**

Vastuvõetud E. Maaomavalitsuste
Liidu nõukogu poolt 18. aug. ja
Kohtu- ja Siseministri poolt 5. dets.
1929. a. kinnitatud.

Hind 15 senti,
10 ja rohkem eks.
tellides à 10 snt.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
väljaanne.

*Ilmus trükist***Omavalitsustegelase
KALENDER
1930 a.**

Hind kuldköites 1.75 s.
presspaan köites 1.20 s.
ühes saatekuludega.

Eesti Maaomavalitsuste Liidu
väljaanne.

**E. Maaomavalitsuste Liidu
häälekandja****„MAAOMAVALITSUS“**

ilmub

1930 a.

endises korras edasi.

Et ajakirja saamises vahet ei
tuleks, palutakse tellimised 1930
a. kohe uuendada. Tellimisi võta-
vad vastu peale ajakirja talituse
kõik postkontorid.

Tellimise hind endine:

1 aasta 5 kr., ½ aastat 2.50 s.

Talitus.

Teie kinnitate

oma liikumata ja liikuvat varandust
tuleõnnetuse vastu

kõige soodsamatel tingimustel

Eesti Omavalitsuste Kinnitus A./S.

„OMA“

mis on omavalitsuste ühine kinnitusette-
võte ning mille tegevusest saadud tulud
omavalitsuste kaudu rahvale tagasi lähe-
vad.

Seltsi põhi- ja tagavarakapitalid üle
Kr. 368.000.—.

Seltsi juhatus: Tartus, Riia tän. 41, oma
majas, kõnetr. üldine 3-44- juhatus 5-62.

Peaaegntuur: Tallinn, Harju tn. 48, kõ-
netr. 18-58.

Agendid kõigil pool.

Kokkuvõte.

1929. aasta ja omavalitsused.

Aasta lõpul tagasivaadates 1929 aastal sündinud juhuste ja tegevuse peale, mis omavalitsustesse puutuvad, tuleb äramärkida, et seadusandlisel alal põhjaneva tähtsusega seadusi üldse ei antud. Omavalitsustesse otsekohe puutuvad ainult Jõuvankrite seadus (26. märts R. T. Nr. 32) ja Jõuvankrite ja bensiinimaksu jaotamise ja äratarvitamise seadus (sellest samast kuu päevast sealsamas). Need seadused puudutavad maa- ja linnavalitsusi. Kõiki omaval. liike puudutab 23. märtsil antud Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalg. seaduse muutmise seadus (R. T. Nr. 30), millega teatud kulud riigikassast kaetakse. Omavalitsusteenijaid puudutab Riigi ja omavalitsusteenijate pensioni kõrgendamise seadus (26. märts R. T. Nr. 32), kuna Teenistusvanuse tasu seadus riigiteenijatele (R. T. Nr. 20) on kaudset mõju avaldanud ka omaval. teenijate teenistusvanuse tasu määramise peale. Administratiiv kohtukorra muudatused (8. veebr. R. T. Nr. 16) on ka üldine seadus, kuid muudab senist korda ka omaval. töös. Mõõdamannes, kuid siiski õige kibedalt, puudutab maavalitsusi Talumaj. nõuande korraldamise seadus (19. märts R. T. Nr. 29). Sellega on ülesloetud ka kõik tänavuaastased omaval. ala puudutavad seadused.

Määrusi on märksa rohkem ilmunud. Suur osa neist on pühendatud maanteede seaduse elluviimisele ja puudutavad esijoonel maavalitsusi, nagu näiteks: Maanteede ja sildade ehituse ja korrashoiu kavade, kulu-, tulu-eelarvete ja aruannete määrus (R. T. Nr. 37), nende kavade, eelarvete ja aruannete andmise määrus. Teede ja sildade ehitamiseks metsamaterjali andmise m. (R. T. Nr. 33), selle materjali hinna määrus (R. T. Nr. 27), Kruusaakude awamise ja tarvitamise määrus (R. T. Nr. 33), Teedekapitali arvel tehnilise personaali kujundamise m. (R. T. Nr. 10), Ehitustööde väljaandmise ja teostamise m. (R. T. Nr. 65), Teede tarvitam. ja liikumisvahend. m. (R. T. Nr. 59), Maanteede ja sildade ehituse ja korrashoiu tööde revideerim. m. (R. T. Nr. 65) j. n. e. Teistest määrustest oleks nimetada: Kooliko-

hustuse laiendam. algkooli 5. õppeaasta peale (R. T. Nr. 35), Veo ja liikumisvahend. ülelugem. ja registr. m. 14. juunist, Riigisummadest omaval. avansside andmise juhtnõõrid (R. T. Nr. 19) ja Valdades ja alevites tulumaksu tasumise ja selle võlgade arvestamise määr. (R. T. Nr. 67).

Nagu see loetlus näitab, on 1929 a. vähe muudatusi omaval. ellu toonud, väljaarvatud teede korraldus, millele pühendatud suurem osa eespool nimetatud seadustest ja määrustest.

Kuidas sarnast nähet võtta? Heakskiitvalt või laivalt?

Kui omavalitsused saavad harjunud korra järele töötada, ilma et alati vaja oleks uuenduste metsas, higi otsa ees, ümber jooksta, hirmul olles, et sellesse eksida võib, siis tuleb seda nähet, et ümberkorraldusi vähe on, heaks kiita. Elu muutub stabiilsemaks, töömees saab rahulikult tööle anduda.

Teiseks peab aga rahuliseks töötamiseks kindel pind all olema. Seda aga veel ei ole. Omavalitsuste maksud seisavad veel ümberkorraldamata, valdade maadega ei jõutud ka lõppeval aastal veel lõpule. Peale alati küll omavalitsuste korralduseseadustega, isegi väga suure hooga ja kiirusega, kuid needki on veel esimeses valmimiskojas, tuues kaasa väikestele valdadele kartust oma elu ja olemasolu eest.

Võrdlemise väike seadusandluse saavutus omavalitsuste suhtes ei tohi ometi kinnitada, et omaval. töö korraldus on täiuslise tipul. Seal on vaja korraldada ja täiendada. Ja sellel alal on omavalitsused ise tänava suure töö ärateinud. Läänud aasta lõpul võeti maavalitsuste töö lihtsustamiseks ja ühtlustamiseks Liidu nõukogus põhilauseid vastu, mille täitmisele tänava asuti. Maavalitsuste raamatupidamise kodukord eelarve nomenklatuuriga, mis samuti Liidu poolt vastuvõeti, oli veel suurem saavutus. Teedekapitalisse puutuvate summade arvestamises pandi ühine kord maksma. Vallavolikogude kodukord, mille Liidu nõukogu 18. aug. vastu võttis ja Kohtuning Siseminister 5. dets. kinnitas, mis neil päeval eri broschüürina trükkist ilmub ja, võib olla, enne neid ridu val-

dadele kätte jõuab, aitab tuntavalt vallaomavalitsuste tööd korraldada. Vallavalitsuse töökorraldamise juhtnööriks on käsiraamatu kokkuseadmine Liidu algatusel käsil, samuti alevivalitsuste raamatupidamise korraldamine. Omavalitsuste korralduse seaduse jaoks seati põhilauseid kokku.

Mitte ainult tööd ei korraldata, vaid ka töötajaid leitakse vaja olema tööle ettevalmistada. Ka selles asjas ütlesid omavalitsuste esindajad 1929. a. oma kindla sõna: omavalitsustegelastele teadmisi! Eeltööd selle loosungi täitmiseks algasid käesoleval aastal, suured eeltööd esimese omavalitsusametnikkude „kooli“ ellukutsumiseks. Ja need eeltööd on seal maal, et 14. jaanuaril algavad omavalitsusametnikkude esimesed pikaajalised kursused. Avaldati küll kartust, et õppi-

nud omavalitsusametnikkudel kohte pole loota, et saame haritud töötatöölisi juurde, kuid imelikul, siiski lugupidamist väärival, viisil tulevad kursused peaaegu kõik ametnikkude laua tagant, et sinna suuremate ja tarvilikkude teadmistega tagasi minna. — Vallavanemadki tahetakse kõik 1930 a. õppima panna, samuti sekretärid ja teised omavalitsusametnikud.

Seda kõik leiavad omavalitsustegelased ise tarviliku olema.

Nii on 1929 a. omavalitustöö süvendamiseks sihid rajanud omavalitsuste tegevuse eest vastutajate paremal tahtel.

Tahame loota, et 1930 aasta teostab kõik seda, mis ühelmeel tegevuskavasse võetud.

18. dets. 1929.

Õpperaamatute kogud koolidesse!

K. Torop,

Võru maavolinik ja koolijuhataja.

„Maaomavalitsuses“ 10. XII. 29 a. Nr. 19 toodud Harjumaa koolinõunik H. Summer'i artikli puhul „Kuidas õpilasi kiiresti ja odavalt õppevahenditega varustada?“ — näitan siin, kuidas see võimalik on teostada Haridusministeeriumi kaasabita ja algatuseta.

Igasse kooli on võimalik asutada õpperaamatutekogud, kust kõiki õpilasi varustatakse raamatutega — väikese maksu eest. Niisugune raamatukogu on asutatud ja töötab juba neljandat aastat minu juhatuse all olevas kuueklassilises algkoolis. Käesoleva õppeaasta maks raamatute tarvitamise eest on vanematekogud poolt kindlaks määratud 2 kr. 70 senti. Seda on võimalik veelgi alandada. Kehvemad õpilased on kõik maksust vabastatud — see arvatakse Hamini või omav. toetusrahast raamatukogu eriarvele. Jõukamad maksavad maksu rahas kooli hoolekogud kassasse. Koolis on 80 õpilast ja raamatukogus 800 õpperaamatut. Raamatukogud tulude ja kulude eelarve on tasakaalus 230 krooni, selle väärtus üle 1000 krooni.

Raamatukogud ellu kutsumiseks tuleb kõige pealt küsimus selgeks ja arusaadavaks teha lastevanemaile. Nende põhimõteline nõusolek raamatukogud asutamiseks on väga tarvilik. See on kerge järgneva kalkulatsiooni alusel: Iga kuueklassilise algkooli ühe õpilase varustamiseks õppe-

raamatutega kulutab iga lapsevanem kuue aasta jooksul keskmiselt 60 krooni, seega 10 krooni aastas. Arvates raamatu kestvusajaks neli aastat, saame aasta keskmise kulusumma 2 kr. 50 senti, kuue aasta jooksul $2.50 \times 6 = 15$ (krooni). Iga lapsevanem saavutab ühe õpilase pealt kokkuhoidu $60 - 15 = 45$ (krooni). See on tähelepanu äratav arv. Võrumaal on umbes 7000 algkooli õpilast; korrutades saavutatud kokkukoidu ühe õpilase kohta nende üldarvuga, saame 30 miljoni sendilise kokkukoidu summa, millest ei või tähelepanemata mööduda. Rahvamajanduslisest seisukohast vaadatuna on sel määratu tähtsus, kooli õppetöö ja selle tagajärgede seisukohast samuti, eriti viimast asiolu on härra H. Summer omas artiklis õieti allakriipsutanud, näidates praegu valitsevale ebanormaalsele olukorrale.

On lastevanemate nõusolek käes, tuleb asuda tegelikule organiseerimistöele. Kõige soodsam silmapilk selleks on novembrikuu, aeg milleni suurem hulk õpilasi on juba endid varustanud õpperaamatutega. Klassijuhatajad teevad iga õpilase kohta temal olemasolevate kõlbulikkude raamatute inventuuri; nimelisest raamatu väärtusest tuleb maha arvata: on raamat ostenud samal õppeaastal — 25%, eelmisel 50% jne. Vanemad raamatud, mis veel kõlbulikud, hinnatakse 75% ja rohkem alla

ostuväärtuse. Ühes inventuuriga märgitakse üles ka, palju tuleb juurde muretseda uusi raamatuid. Haridusministeeriumi ja omavalitsuse toetuse arvel ostetud raamatud lähevad raamatukogusse automaatselt — hindamata. Koolijuhataja ülesandeks on kogu kooli kohta teha kokkuvõtted inventuuri andmetest: 1. Palju maksavad ümberhinnatud eraomanduses olevad raamatud. 2. Kui suure summa eest tuleb uusi juurde muretseda. Sellest saadud lõppkokkuvõtet jagades koolis olevale õpilaste arvule, leiame asutamisaasta kohta raamatukogu tarvitamismaksu määra. See ei või ületada esimeses klassis tarvitusel olevate raamatute nimelist koguväärtust. Selle järele valmistab koolijuhataja maksutabeli. Kohe selgub, et õpilane, kes raamatutega maksumäära vähem maksnud, puuduva osa rahastab; kui õpilase raamatute väärtus ületab maksumäära, arvatakse sellest tarvitamismaks maha ja jääb kantakse järgmise aasta ettemaksu arvele. Koolist lõpulikult lahkunuile makstakse jäägid välja. On selge, et asutamisaastal sularahasa tulud on napid, kuid juba teise aasta järele on ettemaksud likvideeritud ja rahalised tulud hulga suuremad, mis võimaldavad raamatukogu täiendamist ja uute komplektide sissetoomist. Esimesel aastal ettetulevatest raskustest saab nii ehk teisiti üle. Ei ole mõni lapsevanem, kes ei maks sellest hoolida. Hiljem ühineb kindlasti. On väike — mõnetuhande sendiline — puudujääk, võib toetust paluda omavalitsuselt või laenu teha kooli hoolekogu teistelt — kas trahvi või pidu rahade — arvetelt. Raskused on kõik võidetavad.

Lõpuks toon märkmeid tehnilise külje kohta.

Raamatukogul peab olema: 1. pitsirakenduse pealkirjaga „N. algkooli õpperaamatukogu. Inv. nr., osak. nr., järjek. nr.“, 2. inventaari nimekirja, 3. väljaandmise raamat, 4. maksumaksjate nimestik, 5. vanematekogu poolt vastuvõetud põhimäärused, 6. hoolekogu kassaraamatutes eriarve pealkirjaga „õpperaamatukogu arved“. Pikkemalt neist asjust võin kirjutada, kui „Maaomavalitsus“ selleks ruumi ei keela.

Sihilikult seni vaikisin. Tarvis oli selgusele jõuda, kas algatus on eluvõimne ja otstarbekohane. Elu ja kogemused näitavad, et ettevõttel on olnud täielik kordaminek — on rahuldanud täiel määral kooli, õpilasi ja lastevanemaid. Ja tuleviku väljavaated, eriti rasketes oludes tegutsevatel komplektklassidega maa-alkkoolidel, kõige paremad: õpilased, ka õpetajad, on kõik täiel määral varustatud õpperaamatutega, lisaks tulevad veel laulunoodid, atlasid, laste ajakirjad, tindipotid ja tint. Ja see maksab õpilase kohta ainult 2 kr. 70 s. aastas. Sellisel raamatukogul on ka suur kasvatusline väärtus. Et raamatute tarvitamisega on seotud vastutus nende korrashoiu üle, on raamatu väärtus õpilaste ja vanemate silmis tõusnud. Raamatud — ka vanemad eksemplarid — on enam-vähem korralikud, varustatud ümbrikutega. Raamat perekonnas on võitnud omale väärtuse koha.

Kinnitan lõpuks, et väike algatus on kõigiti õnnestunud ja väärrib järeltegemist igas õppeasutuses. Õpetajate ja koolijuhatajate nähtud vaeva tasuvad tulemused mitmekordselt.

Kroonika raamatute pidamisest vallavalitsustes.

Nende sisseseadmine oleks soovitav ja vajalik.

J. Kokamägi.

„Maaomavalitsuses“ nr. 17 võttis hra Brückel üles kroonikaraamatu sisseseadmise küsimuse meie vallaomavalitsustes. Asi iseandast on küllalt tähtis selleks, et see küsimus mitmekülgset valgustust leiaks asjatundjate ja eriti asjale lähedal seisjate — vallasekretäride — poolt.

Tartu maavalitsuse 1919. a. ringkirja põhjal tegi nende ridade kirjutaja katset kroonika raamatu pidamisega, kuid et kin-

del kord ja süsteem selle raamatu pidamiseks puudus, jäi katse vaid katseks.

On väga soovitav kroonika kirjutamise algusajaks võtta hra B. poolt ettepanud aeg — 1866. a. ja arvatavsti leidub pea-aegu iga vallaomavalitsuse arhiivis andmeid 1866. a. alates. Kus need mingisugusel põhjusel puuduvad, võiks algusajaks mõni hilisem tähtaeg arvata. Kui jätta kõrvale veneaegsed sündmused, siis võiks

kroonikaraamatu algusajaks võtta ka Eesti Vabariigi algus — 1917. a. Sarnasel juhul jääks ära veneaegsete andmete hankimine ja töö oleks kergem.

Mis puutub raamatu jaotuskavasse, siis ei tohiks see mitte liiga laialdaseks paistuda. Hra B. poolt soovitatud kava ptk. III võiks ehk ära jääda raamatupidamise viiside loetlemine, kuna raamatupidamise viiside maksmapaneku aega ning raamatute ja arvete loetelu võib leida otsekohe arhiividest. Võiks ka ärajäada maksude nimetused Vene ja Eesti ajal. Eriti tuleks aga ära märkida E. Vabariigi algusaja sündmused, kaitseliidu asutamine ja üldse omariikluse esimeste vagude ajamine koha peal. Nüüd on see veel teostatav. Vajaduse korral võiks andmeid saada toleaeagetelt tegelastelt. Hiljem võivad nii mõnedki väärtuslikud andmed kaduma minna.

Käsitamist võiks leida ka maareform (mõisate planeerimine) ja sellega ühendes olevad sündmused ühes planeeritud mõisate nimede ja asundustalude arvu äratõendamisega.

Hra B. poolt toodud kava on kõigiti vastuvõetav, kuigi ta kaunis laialdane ja eriti kroonika kirjutajatele — vallasekretäridele — tööd juurde toob (mõtlen just sis-

seseadmist), kuid hea tahtmise ja asja üldtähtsuse pärast saaks ka neist raskustest üle. Kroonikaraamatut on nii paljudel juhustel tarvis ka vallasekretäri enesel, sest kui raamat on korralikult peetud ja andmed õieti sissekantud, võib neid alati puhta tõena võtta. Toon ühe väikese näite. Möödunud suvel päris üliõpil. hra H. minult andmeid valdade ühendamise ja n. edasi kohta. Andmed said antud, kuid nende otsimine nõudis palju aega. Kroonikaraamatu olemasolu korral oleks palutud andmeid otsekohe võinud saada raamatust.

Kroonikaraamatu kava peaks muidugi asjatundjad kokku seadma ja selle pidamine tuleks kõigile vallaomavalitsustele kohustavaks teha. Maaomavalitsuste Liit võiks siin algatuse enda peale võtta.

Lõpuks tahaks nimetada, et kroonikaraamatu kirjutajad peavad andmete sissekandmisel piinlikku erapooletust pidama ja sündmusi valgustama nii nagu nad tõelikult olid, vastasel korral võib mõnda sündmust kirjeldades ehk üksikute tegelaste tööd hinnates seda hoopis teises valguses paista lasta, kui ta tegelikult oli. Sellisel juhul aga kaotab raamat palju oma väärtusest.

Head uut aastat

kõigile kaastöölisele ja lugejatele seitsmendat aastakäiku lõpetades soovib

„Maaomavalitsuse“ toimetuse.

Omavalitsustegelased.

Johann Reise †.

Rägavere vallasekretär Johann Reise suri 20. dets. hommiku ja maetakse 29. detsembril Viru-Jakobi surnuaiale.

Johann Andrese p. Reise, kes sündinud 11. okt. 1870 a., lõpetas kihelkonnakooli Väike-Maarjas, asus 1888 a. Kaarma vallasekretäri kohale (praegune Vao valla osa), kus teenis kuni valdade ühendamiseni 1892 a. ja sealt peale vahetpidamata vallasekretäriks Rägavere vallas Viru-

maal. J. Reise oli üks neist vallasekretäridest, kes üle 41 aastase teenistuse kestvusel üleelas raskemad ajajärgud Eesti vallaomavalitsuste ajaloos, kannatades vallaametnikuna kogu valla rahvaga kaasa venestamise ajajärgu, revolutsiooni ja sellele järgneva Saksa okupatsiooni surved. Selle juures jäi J. Reise ikka eestlaseks. Tema erapooletus oma töös ja õiglane meel võimaldasid temale läbisaamise ka Eesti vaenlastega. Selle juures oli J. Reise alati oma rahva saatuse jagaja ja püüdja olu-

korda kergendada, nõnda palju kui see temal võimalik oli. Ainult enamlaste hirmuvalitsust ei suutnud ka J. Reise ärakannatada, kuid seda pidi kadunu ka kohe tundma, sest enamlased arreteerisid 1918 a. J. Reise ja hoidsid vahi all kuni Virumaa vabastamiseni terrori alt.

Sama erapooletu tegevus ja õiglane meel võimaldasid J. Reisele rahuliku tegevuse vallasekretärina ka Eesti Vabariigi kestvuse ajal hoolimata poliitiliste voolude vastolust. Vallasekretäri ümbervalimistel ei olnud temal kunagi raskusi.

Olles kohusetruim oma vastutusrikkas ametis, oli J. Reise alati eeskujuks oma ametivendadele. Valla majanduslistes ametimustes oli J. Reise kokkuhoidlikum ametnik. Kannatades tihti töö ülevõimu all, pidas J. Reise eestkätt silmas valla rahalist seisukorda, ega esinenud abitööjõu nõudmisega.

J. Reise püüd kogu tema pikal teenistuse ajal on ikka olnud vallaomavalitsuse paremate ja ilusamate eesmärkide kättesaamine. Rägavere valla hea majandusline seisukord on suurelt osalt saavutatud sekretär J. Reise hoolsusest ja kokkuhoidlikkusest. Raske haiguse all kannatades töötas J. Reise kõrge palavikuga veel kuu aega tagasi valla kantseleis. 19. detsembril, surma eelpäeval, huvitas teda haigevoodis veel hoolekande kohtu istungi käik ja seal arutusel olnud küsimused. Ta muretses ka veel siis, kas hoolekande kohtus küsimusi nii otsustatud, nagu tema seda oma kauaaegse vilumuse kohaselt otstarbekohaseks ja seaduslikuks pidas. K. T.

E. Maaomaval. Liidu ja omavalitsuste tegevus.

Vallavolikogu tänu E. Maaomaval. Liidule.

Tsooru vallavolikogu 12. dets. s. a., ära-kuulates E. Maaomaval. Liidu juhatuses olevate valdade esindajate ringkirja 5. okt. s. a. ning hinnates Liidu energilist, üksmeelset ja tagajärjerikast tööd valdade kasuks, ühel häälrel otsustas selle eest E. Maaomavalitsuste Liidule tänu avaldada ning edaspidiseks tööks soovida palju edu.

Vallad astuvad E. Maaomaval. Liidu liikmeks.

Viimasel ajal on vallavolikogudes Liidu

liikmeks astumise küsimused suuremal hulgal päevakorras olnud ja volikogud Liidu liikmeks astumise jaatavalt äraotsustanud.

Omavalitsustegelase kalendri tellimine

on väga elav. On valdasi, kes korraga tellinud 20 eks. Eriti nõutakse iluköites kalendrit, mispärast hilisemad tellijad sellest ilma võivad jääda.

Riigikohtu seletused.

Kas otsuse ärakiri tuleb lugeda kättesaamiseks linnavalitsusele päeval, mil ärakiri sissetulnud kirjade registrisse kantud?

Vastus: eitav.

Ts. Kp. S. § 1293 järele arvatakse omavalitsustele kaebuse tähtaega päevast, mil

otsuse ärakiri omavalitsuse asutises saadud, aga mitte päevast, mil see otsuse ärakiri sissetulnud kirjade registrisse sisse kantud ja samaselt tuleb arvata omavalit-

sustele kaebuse tähtaega Adm. kohtukorr. § 26. alusel (vaata R. Adm. nr. 780¹ — 1927 a.).

(R. Adm. t. nr. 82¹¹ — 1929).

„õigus“.

Kirjandus.

Omavalitsustegelase kalender 1930 a.
Maaomavalitsuste Liidu väljaanne, 200 lhk., hind iluköites Kr. 1.75, läik-pappköites — Kr. 1.20.

Äsja ilmunud omavalitsustegelase kalender astub teist aastakäiku. Eelmise aasta väljaanne leidis sooja poolehoidu ja tarvitamist omavalitsustegelaste peres, millest nähtavasti Maaomavalitsuste Liit julgustatud, jätkab kalendri toimetamist ka edaspidi.

Nii kui iga ettevõtte areneb ajaga, nii peab tunnistama õigeks seda põhimõtet kõnesoleva kalendri kohta. Kuigi eelmise aasta väljaande kohta ei saa avaldada nurinat, kuid 1930 a. kalender on tunduvalt täielikum sisult ja kenam, soliidim vormilt ning kaustalt, trükitud selgelt valgel, pak-sul paberil ja köidetud pehmelt, painduvalt. Raamat on valmistatud kahesuguses köites: 1) iluköites, kaetud kunstnahaga ja üsna õhukeste kaantega ja 2) õhukeses läikpappköites. Sellisena on ta kergelt kaasaskantav tõeliku taskuraamatuna.

Uudsusena sisus leiame täieliku kalendaariumi ühes märkuslehtedega omavalitsuste tähtajaliste toimingute nimestikuga, märgituna mõne päeva võrra varem täitmise aega iga kuupäeva juurde. Peale selle on paigutatud lhk. 67—70 need riigi keskasutused ja tähtsamate linnade erasutused, nende postiaadressid ja telefoninumbriid, kellega omavalitsusasutustel on kokku-puutumist ja asjaajamist. Mõõtude tabel on täiendatud võrdlustega seni tarvitusel olnud süsteemi kohaselt ja võetud sisse välismaade erimõõdud meetri- ja venemõõtude võrdlusega; isegi töö, elektri ja tuulekiiruse mõõdud ning soojuse mõõtude võrdluse leiame mõõtude nimestiku lõpul, milliseid pole avaldatud seni ilmunud teistes kalendrites. Ehituste eelarvete kokkuseadmiseks on toodud ehitusmaterjalide kantmeetri kaal ja põllupidajatele põllumajanduse ainete kantmeetri kaal kilogrammides inventuuri tegemise hõlbusta-

miseks. Posti-telegraafi ala on täiendatud posti-telegrafi asutuste lahtioleku ajaga.

Endiselt on paigutatud kalender-käsiraamatusse maavalitsused, nende osakonnad, osakondade juhatajate nimed telefoni ja vastuvõtmise aja nimetamisega; maa-valitsuste asutused, nagu lastekodud, vanadekodud, koolid, haigemajad jne.; eriametnikkudena jaoskonna tervishoiu- ja loomaarstid ning ämmaemandad, nende aadresside äratähendamiseks; valdade nimed on toodud jaotatult maakondade viisi ühes postiaadressi, lähema raudteejaama kauguse ja elanikkude arvu äranäitamisega. Tarvilikud andmed leiduvad ka linnade ja alevite kohta.

Erilist tähelepanu väärrib kalendri käsiraamatu osa, mis pole tarvilik üksi omavalitsustegelastele, vaid kõigile maksumaksjatele ja ametiasutustega asjaajavatele kodanikkudele. Selles osas leiduvad lühikesed, kuid arusaadavad ja selged kokkuvõtted maksude, vastulausetate ja igasuguste teadaannete tähtaegade kohta ja muud tarvilikud andmed maksudest, hoolekande, perekonnaseisu, abielu jne. seadustest, elanikkude registreerimisest, kohustustest tuleõnnetuste puhul jne. Kohtu korralduse alal on lühikesed, kuid kõige tarvilikumad teated tsiviil- ja kriminaalkohtutes asjaajamisest ja nõudmiste või kaebuste esitamisest. Administratiiv-kohtu seadus on avaldatud peaaegu tervikuna, mis on väga otstarbele vastav, kuna just administratiivkaebustega tuleb teha tegemist paljudel kodanikkudel.

Loetletud ja paljude muude andmete sisaldavusega kalender on tarvilik käsiraamatuna omavalitsuse ametnikkudele, vallavanematele, nende abidele ja vallavolinikkudele ning soojalt soovitav ja kasulik kõigile põllupidajatele, käsitöölisele ja teistele kodanikkudele. Hind võrreldes teiste mitmesuguste muude kalender-käsiraamatutega on tunduvalt (20—25%) odavam, mis teeb selle raamatu kergesti kättesaadavaks.

K. V.

Küsimused ja vastused.

Küsimuste saatjatele.

Küsimused, mis seni kas ruumi- ehk ajapuudusel vastamata, ilmuvad tuleval aastal.

Küsimus: Nr. 57. Isikumaksu alla arvamise kohta.

Valla-volikogu arwab isikumaksu alla kodanikke, kes järgneva aasta jooksul 61 aastat vanaks saavad. Palun teatada, kas on niisugune maksustamine seaduslik. Vallaelanik.

Vastus:

Ei ole seaduslik.

Maksustada võib ainult neid, kes enne maksu aasta lõppu ei ole 60 a. vanuseni jõudnud (valla ja maaomavalitsuste sisetulekute jne. ajutine seadus, § 9, RT 83/84—1924, sead. 58).

Küsimus: Nr. 58. Palga kõrgenduse palve tempelmaksustamise kohta.

Postiagentuuri juhataja palus Posti-Telegrafi-Telefoni Valitsust tagant järele kõrgendatud palka määrata, kuid avaldus jäi ilma tempelmargita. Palun teatada, kas kuulub sarnane avaldus tempelmargi maksu alla. Postiagentuuri juhataja.

Vastus:

Kuulub tempelmaksu alla (Tempelmaksu tariifi nr. 3).

Küsimus Nr. 59. Tuletõrje sundmääruse järelevalve kohta.

Maavalitsus tegi vallavalitsusele ülesandeks organiseerida komisjon koosseisus, valla esitaja, politsei esitaja ja tuletõrje ühingu juhatuse esitaja. Komisjoni ülesandeks oleks tuletõrje sundmääruste rikkumise aktide kokku seadmine ja tarbe korral süüdlaste vastutusele võtmine.

Palun teatada, kuidas tuleks suhtuda sellisele ettepanekule, sest sundmääruse rikkujaid võetakse vastutusele politsei protokollide põhjal Kr. Kp. Seaduses ettenähtud korras, ilma et selleks vaja oleks komisjoni akt. Pealegi on sundmäärusega selle täitmise järelevalve pandud politsei, vallavanemate, tema abide ja tuletõrje ühingu juhatuse liigete peale, kellel järelikult õigus on igal üksikult politsei poole pöörata protokoll kokku seadmiseks, kuna järgneva käigu andmine oleneb politseist.

Pealegi pole politsei konstaabel kohustatud sarnastest komisjonist mille seadulikus küsitav, osavõtma ennast süütegude jälgimisel oma-valitsuse ja seltskondliste organisatsioonide esitajate kontrolli alla andma, nähes komisjoni tegevuses oma ametikohuste täitmises segamist, sest maavalitsuse kirjas on aru saada, et komisjonist oleneb, kas sundmääruse rikkujad võtta vastutusele või mitte, milline võim teatavasti ainult kohtuvõimudel on (Kr. Kp.-Sead. § 253). Peale selle on lahtiseks jäetud, kes tasub komisjoni asjaajamise, sõidu kulud ja päevarahad.

Vallavalitsus.

Vastus:

Maavalitsuse ettepanekul puudub seaduslik alus.

Küsimus Nr. 60. Perekonnaregistri lehtede arvu tõestamisest.

Kas vallavalitsus peab perekonna registri lehtede arvu selle raamatu viimasel lehel tõestama või mitte?

Kohtu-Siseministeriumis on lehed ära nummerdatud.

—kk—

Vastus:

Perekonnaregistri seaduse § 16 järgi peetakse perekonnaregistrid köidetud raamatutena, mis lehtede kaupa nummerdatud ning köita lastud Kohtu-Siseministeriumi poolt. Sama seaduse § 12 põhjal peetakse aktiraamatute esimesed eksemplaarid köidetud raamatutena, mis lehtede kaupa nummerdatud, nõõritud ning kinnitatud Kohtu-Siseministeriumi poolt. Sellest järgneb, et perekonnaregistrite suhtes on seadusandja kinnitamisest tahtlikult loobunud.

Küsimus Nr. 61. Tulumaksust võlgade kinnipidamise kohta.

Maavalitsus arwab maha vallale kuuluvast tulumaksu osast valla kodanikkude haigemaja maksu võla. Palun teatada, kas on see seaduslik, kui on, siis missuguse seaduse alusel. Vallavalitsus.

Vastus:

Maavalitsus ei ole õigustatud sarnaseid maha arvamisi ilma vastava kokkuleppeta tegema ja peab vallavalitsusele kuuluva tulumaksu osa vii masele edasi andma.

Küsimus Nr. 62. III. klassi teede sildade ehitamise ja korrashoiu kohta.

Kes on kohustatud III. klassi kruusateedel asuvaid üle 3 meetri avausega trummisi parandama, ehitama ja korrashoidma? Maanteede seadus § 16 alusel on maavalitsus kohustatud ülalnimetatud trummisid ehitama, parandama ja korrashoidma, kuna aga maavalitsus seda teha ei taha ja sunnib vallavalitsust seda tegema. L. vallavalitsus. S.

Vastus:

Maanteede seaduse § 16 kohustab III. kl. teedel maavalitsusi 3 meetri ja üle selle avausega sildu ehitama teede kapitali kulul. Nende sildade parandamisest ja korrashoiust ei räägi see paragrahv midagi. Et Teie küsimusest näha ei ole, millega Teil tegelikult arusaamatus juhtunud, kas ehituse, paranduse või korrashoiu asjus, siis võib ainult tähendada, et kui on tegu silla parandusega, on maaval. õigus seda vallalt nõuda, on tegu uue silla ehitamisega, peab m. v. seda ise tegema.

Küsimus Nr. 63. Keskkütte arvestamise kohta.

Kas koolimaja keskkütte tuleb eri varanduseks lugeda ja sellekohases arves arvestada, või kuulub kinnisvarana koolimaja ehituse külge?

Vallasekretär K.

Vastus:

Kuulub kinnisvara külge.

Küsimus Nr. 64. Hoolekandekohtus sõlmitud varandusliste lepingute tempelmaksustamisest.

NN esitas rahukohtunikule nõudmise palve kadunud venna pärandustombu vastu, paludes sellejärele valla hoolekandekohtust pär. tombule määrata hooldaja kohtus esinemiseks Asja harutamise hoolek. kohtus leppis nõudjast vend vanema vennaga, kelle käes tegelikult pärandustomp kasutada, niiviisi ära, et nõudmine tagasi võeti, aga viimane temale selle tasuks vabatahtlitselt kokkulepitud rahasumma lubas maksta?

Kas on see leping vaba tempelmaksust tempelm. tar. 28 erand I põhjal?

—kk—

Vastus:

Tempelmaksu tarif nr. 28, erand I järgi on tempelmaksust vabad kokkulepped, mis kohtu prot

se ssi protokollid võetud. Kuna küsimuses tähendatud juhusel kokkulepe on sõlmitud hoolekandekohtus, tuleb kokkulepe arvata tempelmaksu alla.

Küsimus Nr. 65. Rahva toitmise seaduse avaldamise kohta.

„Maaomavalitsuses“ Nr. 6—1926 a avaldatud valisekretäri kutse eksamite üksikasjalistes nõudmistes (seaduste ja määruste järjekorra nr. nr. 44 ja 23 all) käsitatakse:

1) rahva toitluse ja kindlustuse sead. (S. K. XIII k. järgi 1910 a) §§ 4, 8, 80—94, 111—114, 18) — 188 ja 188 lisana juhat. kogukondliste viljatagavade rahakapitaliks muutmise kohta §§ 1—8 ja 2) Lääne-mere kubermangude kindrakub. 22. X. 1869 a. kinnitatud juhatusk. kogukondl. viljatagavade valits. kohta.

Lugedaes venekeelses 1913 a. era-väljaandes ilmunud (Свод Законов Российской Империи под редакцией А. Добровольского составил Н. Озерковский и П. Цыпин. Изд. И. Зубкова 1913 г.) V. S. K. nimetatud paragrahve, tuleb kahtlus, kas on nad just need paragrahvid, milliseid nõutakse eksamitel. Näib, nagu ei oleks nad oma sisu poolest kõik kooskõlas nõuetvate paragrahvidega. Samuti mainitakse A. Looritsa poolt kokku seatud eelarve vormis 1 lhk. 5 rahva toitm. kindl. sead. (S. K. XIII k. j. 1910) § 188.

Palun lahkesti „Maaomavalitsuses“ küsimuste ja kostmistele all teatada, kas on Eestis avaldatud mõnes käsiraamatus või ajakirjas praegu meil maksivad vastavaid seadusi rahva toitmise (valdade magasivilja j. n. e.) alal ja kus nimelt. E. J. Vastus:

Avaldatud Jakobi, Liivimaa talurahva seaduses tõlgitud Eesti keelde N. Venger'i poolt. Ilmuvad lähemal ajal „Sundnormide kogus maaomavalitsuste kohta.“

Küsimus Nr. 66. Mahakustutatud maksude arvestamisest.

Kuidas tuleb arvestada Sr.-Peraamatute lõpetamisel volikogu poolt eelarve aasta jooksul maha kustutatud sama eelarve aasta eelarvelisi tuluseid, et volikogu poolt määratavate maksude, eelarveliste tulude ja Sr.-Peraamatute üksteisega kooskõlas oleksid? „Maaomaval.“ lugeja.

Vastus:

On kaks kameraal raamatupidamise viisi: eelarveline ja büdshetiline. Esimene neist nõuab eelarve ja selle muudatuste läbikandmist põhiraamatust, s. o. arvestakse eeldused ja tõsiasiad, faktid. Teine viis oletusi ja eeldusi ei salli, mispärast läbikandmisele kuuluvad ainult sündinud operatsioonid. Eelarve jääb ainult eelarvesse ja eelarveliste tulude ja kulude raamatusse. Muudesse raamatutesse ta ei ulata. Samuti ka mahakustutatud maksud. Ei saa sellepärast kokkumina ka eelarve tulude ja kulude lahtrid sh.-peraamatu vastava arve kogusummaga, vaid viimasega võrduvad eelarve täitmise kokkuvõtte lahtrid.

Büdshetilise viisi juures jäävad ära need kõige raskemad, tülikamad, sisuliselt asjatud, teinekord isegi absurdid operatsioonid, mispärast eelarvelist viisi ei tarvitata, kui vähegi töös ajamõttes kokkuvõtte tahetakse olla.

Et küsimuses nimetatakse shurn.-peraamatut, peab oletama, et küsimus käib ameerikaviisilise H. Aviksoni raamatupidamise viisi kohta, mis büdshetilise viisiline. Kui nii, siis tuleb küsimusele vastata: Neid

üldse shr.-peraamatus arvestada ei tule, vaid ainult eelarve tulude raamatus kindlasti saada jäävate tulude väljaarvamisel.

Küsimus Nr. 67. Nõdrameelsete ja nõrgamõistustiste hooldamisest.

Haridus-Sotsiaalministeerium ütles ära nõrgamõistustliku hoolekannet vajava kooliealise poisikese vastuvõtmisest „Üldrikusse“ ruumipuudusel ja nõdrameelse vanainimese riiklike hooldamisele võtmisest Hoolek. seaduse § 210. p. 3. põhjal (R. T. Nr. 33. — 1926 a)

Kes ja missuguse seaduse põhjal on kohustatud kandma eelpool nimetatud kodanikud ülevalpidamise ja haigemajas ravitsemise kulud?

Vallavalitsus.

Vastus:

Seni kui ei ole teostatud Hoolekandeseaduse § 210 p. 3, kannab küsimuses tähendatud kulud üldisel alusel vastav omavalitsus.

Küsimus Nr. 68. Lisade tempelmaksustamisest.

Kas palvekirjadele juurde lisatud tempelmakstud tunnistused tulevad veel lisada na tempelmaksustada 10 senti, või aitab sellest, et need paberid on juba kord tempelmaksustatud kui tunnistused. Vallavalitsus.

Vastus:

Kuuluvad maksustamisele kõigil juhtudel, muud avaldused ja kirjad Tempeltariifi nr. 1 järgi käivad tempelmaksustamisele (Tempelmaksu tariifi nr. 2 ja Riigikogu üldkogu seletus 18 | 20. septembrist k. a. v. Õigus nr. 7 — 1929, lhk. 239, küsimus 1).

Küsimus Nr. 69. Häälõiguse kohta põllutööliliste esitajate valimisel.

Keda tuleb Põllutööliliste tööaja ja palga olude korraldamise seaduse § 1 ja 23 järel (R. T. Nr. 102—1921 a) lugeda põllutööliseks, kellel õigus on põllutööliliste esitajate valimistest osavõtta? Kas ainult neid põllutöölisi, kes valimiste ajal ehk valijate nimekirja kokkuseadmise ajal palgalepingulises vahekorras on põllumajapidamiste omanikkude ehk juhatajatega, või ka neid, kes ennem on põllumajapidamistes töötanud, aga valimiste ajal tööta on ehk töötavad mitte põllumajanduse alal? Kas on häälõigus ka nendel töölistel, kes juhusliselt päeviti töötavad põllumajapidamistes, näiteks pepsid? Vallasekretär.

Vastus:

Valla põllutööliliste esitajate ja nende asemikkude valimistest võivad osa võtta valla piirkonnas elavad palgalised põllu töölised, kes vähemalt 20 aastat vanad. (Põllutööliliste tööaja ja palga olude korraldamise seaduse § 23). Tegelikult on õigustatud valimistest osa võtma iga põllutööliline, kes tähendatud tingimustele vastab, olgu ta töö, või tööta valimiste ajal. Ei võiks arvata põllutööliliste hulka ainult juhusliselt põllumajapidamistes tööl käijaid.

Kuulutatakse maksvusetaks:

1) Hans Bergmanni hobusepass, väljaantud Saue vallavalitsusest 4. veebr. 1921. a. Nr. 333 all.

2) Friedrich Nautrase hobusepass, väljaantud Kavastu vallavalitsusest Nr. 100 all.

Vastutav toimetaja: Eesti Maaomaval. Liidu sekretär H. Avikson. Väljaandja: Eesti Maaomaval. Liidu „Christrükikoda Rakveres“

